
Studiewijzer Professioneel Handelen in de beroepspraktijk

Dit document is bedoeld voor studenten, instituutsopleiders, schoolopleiders en werkplekbegeleiders. Het geeft hen richtlijnen voor de voorbereiding, begeleiding en beoordeling van het Professioneel Handelen en het leren op de werkplek.

VOLTIJD EN DEELTIJD BACHELOR 2018-2019
FONTYS LERARENOPLEIDING TILBURG

Inhoud

Inleiding	3
Hoofdstuk 1 Inhoud beroep van leraar	4
Hoofdstuk 2 Beschrijving van de onderwijseenheden Professioneel Handelen.....	6
2.1 Onderwijseenheid Professioneel Handelen Propedeutische fase	6
Leeruitkomsten	6
Beoordelingsaspecten:	6
Prestatie-indicatoren.....	6
2.2 Onderwijseenheid Professioneel Handelen Hoofd fase 1.....	7
Leeruitkomsten	7
Beoordelingsaspecten:	7
Prestatie-indicatoren.....	7
2.3 Onderwijseenheid Professioneel Handelen Hoofd fase 2.....	8
Leeruitkomsten	8
Beoordelingsaspecten:	8
Prestatie-indicatoren.....	8
2.4 Onderwijseenheid Professioneel Handelen Afstuderen	9
Leeruitkomsten	9
Beoordelingsaspecten:	9
Prestatie-indicatoren.....	9
Hoofdstuk 3 Feedback en toetsing Professioneel Handelen	11
3.1 Inleiding	11
3.2 Toetsvorm.....	11
3.3 Beoordelaars	11
3.4 Toenemende complexiteit leeruitkomsten.....	11
3.5 Flexibel studeren	11
3.6 Ontvankelijkheid portfolio.....	11
3.7 De beoordeling	12
3.8 Feedback en feed forward.....	12
3.9 Excellent presteren.....	13
3.6.1 Toelichting niveaus van zelfstandigheid en complexiteit.....	14
Vervolg uitleg.....	15
Hoofdstuk 4 Begeleiding werkplekleren	17
4.1 Studieloopbaanbegeleiding en de studieloopbaanbegeleider	17

4.2 De werkplekbegeleider.....	18
4.3 De schoolopleider.....	19
4.4 De Instituutsopleider.....	19
Hoofdstuk 5 Procedure voorbereiding en uitvoering portfolio-assessment	21
5.1 Registreren leerwerplek	21
5.2 Voorbereiding Professioneel Handelen.....	21
5.3 Tussentijdse beoordeling	21
5.4 Voorbereiding eindbeoordeling	21
5.5 De beoordeling	21
5.6 De registratie, rapportage en archivering	21
Bijlage 1 Indicatoren t.b.v. beoordelen van schrijfvaardigheid.....	22
Bijlage 2 Voorbeeld beoordelingsformulier Professioneel Handelen Ontvankelijkheidstoetsing	25
Bijlage 3 Zelfbeoordeling.....	29

Inleiding

De bij FLOT opgeleide leraar relateert zijn leren altijd aan de praktijk. Al tijdens de opleiding leert hij relaties te leggen tussen theoretische concepten, praktijksituaties en zijn professionele ontwikkeling. Het leren op de werkplek, het professioneel handelen, kan door de student in diverse vormen worden ingevuld. Omdat elke student en elke context anders is, zal het leertraject Professioneel Handelen per definitie een traject op maat zijn.

De handleiding 'Professioneel Handelen in de beroepspraktijk' beschrijft de leeruitkomsten voor de vier fasen in de Bachelor lerarenopleidingen FLOT:

- Professioneel Handelen Propedeuse
- Professioneel Handelen Hoofdfase 1
- Professioneel Handelen Hoofdfase 2
- Professioneel Handelen Afstudeerfase

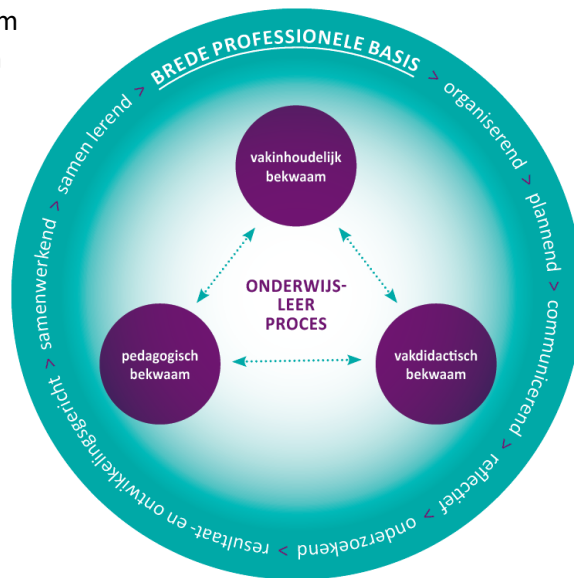
Deze handleiding geeft de student en begeleiders informatie over de stappen om het werkplekleren te organiseren. Deze informatie is tevens te vinden op de online stageportal:

<https://connect.fontys.nl/instituten/flot/Stage/Paginas/Home.aspx> .

Hoofdstuk 1 Inhoud beroep van leraar

In het FLOT-curriculum bekwaamt de student zich in zijn Professionele Handelen op drie niveaus (zie figuur 1):

- Vakinhoudelijk bekwaam
- Vakdidactisch Bekwaam
- Pedagogisch bekwaam

Figuur 1 Een brede professionele basis en de kern van het beroep¹

De bekwaamheidsniveaus voor het Professioneel Handelen in de praktijk zijn beschreven in leeruitkomsten geordend naar de inhoud van het beroep (zie figuur 2):

a. Het dagelijks werk

De leraar ontwikkelt, geeft lessen en begeleidt zijn leerlingen bij het leren. Hij beoordeelt en analyseert regelmatig de resultaten van het leren en plant de voortgang van zijn onderwijs aan de hand van deze resultaten. Zo nodig past de leraar zijn pedagogisch-didactisch handelen daarop aan. De leraar koppelt het resultaat van het leren aan de leerling terug met gerichte feedback. Hij kijkt terug op zijn werk, administreert en bereidt zich voor op de volgende dag. De specifieke invulling van het dagelijks werk van de leraar is afhankelijk van de context waarin hij werkt. Zijn manier van onderwijs geven kan variëren van uitleggen en instructie geven tot begeleiding van (groeps-) leeractiviteiten en praktische opdrachten, van coaching aan individuele leerlingen tot stagebegeleiding in de beroepspraktijk. De samenwerking met collega's kan variëren van regulier overleg, collegiale consultatie, intervisie en samen leren tot samenwerken in zelfstandige teams of andere vormen van onderwijsorganisatie.

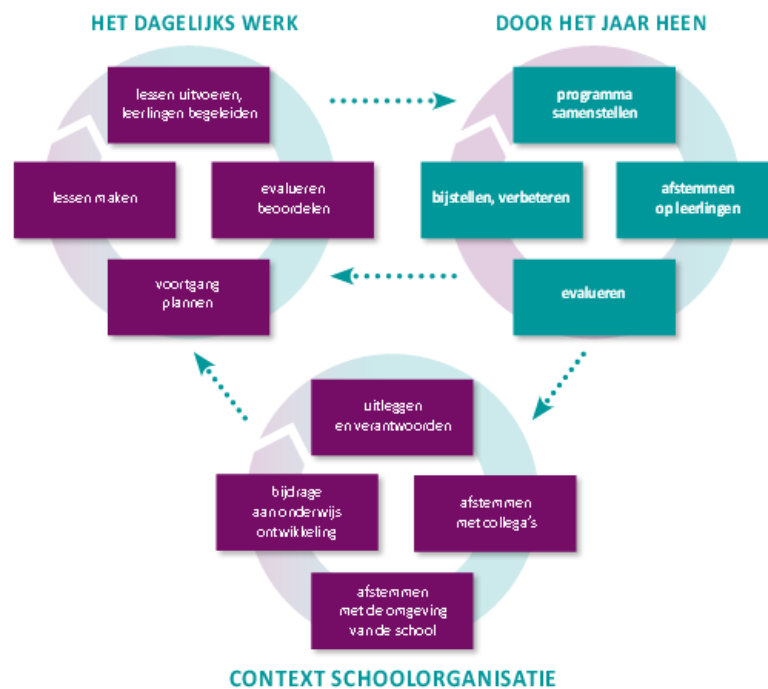
¹ Gebaseerd op wet Beroepen in het Onderwijs (BIO) Bron: <https://onderwijscooperatie.nl/nieuws/voorstel-herijking-bekwaamheidseisen>

b. Door het jaar heen

De leraar stelt een onderwijsprogramma samen om uitvoering te geven aan wat moet worden geleerd (kerndoelen, eindtermen, examenprogramma's, eisen beroepspraktijk, eisen school en dergelijke). Binnen zijn programma en aanpak zorgt hij voor mogelijkheden om te differentiëren naar niveau en kenmerken van zijn leerlingen. Hij plant en organiseert zijn werk en evalueert geregeld zijn lessen en onderwijsprogramma's, ook met collega's. Waar nodig stelt hij deze lessen en programma's bij en/of verbetert ze. Ook onderhoudt en ontwikkelt hij zijn eigen bekwaamheid.

c. De werkcontext

De leraar werkt in een organisatie met een eigen identiteit en visie. Met zijn collega's vormt hij een professionele gemeenschap, waarin wordt samengewerkt, geleerd en ontwikkeld. In deze context kan hij zijn onderwijs professioneel verantwoorden. Daarnaast heeft hij contacten met ouders en anderen die voor de ontwikkeling van een leerling belangrijk zijn. Dat zijn bijvoorbeeld deskundigen binnen en buiten de school, samenwerkingspartners van de school of, in het kader van bijvoorbeeld werkplekleren mensen in het bedrijfsleven zoals praktijkopleiders.

Figuur 2 De inhoud van het beroep²

De leeruitkomsten zijn uitgewerkt in beoordelingsaspecten en prestatie-indicatoren, zodat de studenten op de leeruitkomsten beoordeeld kunnen worden. Deze uitwerking geeft tegelijkertijd richtlijnen voor de inhoud voor het opstellen van persoonlijke leervragen in het stagewerkplan.

² Gebaseerd op wet Beroepen in het Onderwijs (BIO) <https://onderwijscooperatie.nl/nieuws/voorstel-herijking-bekwaamheidseisen>

Hoofdstuk 2 Beschrijving van de onderwijseenheden Professioneel Handelen

Dit hoofdstuk beschrijft de inhoud en indicatoren voor de eenheden van leeruitkomsten voor Professioneel Handelen voor de vier opleidingsfasen: propedeuse, hoofdfase 1 en 2 en de afstudeerfase. De inhoud van de leeruitkomsten Professioneel Handelen zijn gebaseerd op de bekwaamheidseisen van de wet BIO³ geordend naar de inhoud van het beroep van leraar (zie hoofdstuk 1). In bijlage 3 is een totaaloverzicht opgenomen van alle leeruitkomsten en prestatie-indicatoren. Het is advies is om dit overzicht tijdens het voorbereiden van het werkplekleren, in gesprekken met begeleider en student, te gebruiken.

2.1 Onderwijseenheid Professioneel Handelen Propedeutische fase

Leeruitkomsten

1. *De student bereidt voor en voert een op zichzelf staande leeractiviteit of onderdeel van een les uit voor leerlingen in het tweedegraads gebied en reflecteert op het leerproces en leeropbrengsten van de leeractiviteit of onderdeel van de les, rekening houdend met de context, de doelen, de werkvormen en materialen.*
2. *De student creëert een veilig, ondersteunend en stimulerend leerklimaat voor zijn leerlingen.*
3. *De student communiceert effectief door vanuit zijn professionele rol contact te maken met en betrokkenheid te tonen naar leerlingen, collega's en medestudenten.*
4. *De student reflecteert op het eigen onderwijspedagogisch, vakdidactisch en vakinhoudelijk handelen als professional, stelt leerdoelen op en werkt zo planmatig aan zijn eigen ontwikkeling. De student onderzoekt op deze manier de vraag "wil en kan ik leraar worden" en onderbouwt de opbrengsten vanuit een ontwikkelingsgerichte houding.*

Beoordelingsaspecten:

- Lessen maken, lessen uitvoeren, leerlingen begeleiden, evalueren en beoordelen.
- Communiceren, plannen, organiseren, samenwerken.
- Reflecteren, onderzoeken, samen leren, resultaat-en ontwikkelingsgericht werken.

Prestatie-indicatoren

Ad1. Gebruik maken van (vak)didactische literatuur bij zijn lesvoorbereiding, beheersen van de lesstof, uitvoeren van een les volgens directe instructiemodel en/of de principes van samenwerkend leren.

Ad2. Verdiepen in de leerprestaties van leerlingen, gebruik maken van de belevingswereld en de inbreng van leerlingen op een positieve manier in het onderwijsleerproces, ruimte voor vergissingen en fouten maken om van te leren, verwachtingen duidelijk maken en eisen stellen aan leerlingen.

Ad3. Enthousiasme en durf laten zien, hanteren van regels en afspraken van de school, respectvol contact te maken met leerlingen, medestudenten, begeleiders en collega's, belangstelling t.a.v. leerlingen, medestudenten en begeleiders, effectieve communicatieve vaardigheden schriftelijk, verbaal en non-verbaal (spreken, actief luisteren, schrijven, stemvolume, articulatie, intonatie, oogcontact, gezichtsexpressie).

Ad4. Reflecteren op persoonlijke leerdoelen en op het onderwijspedagogisch, vakdidactisch en vakinhoudelijk handelen, werken op een planmatige manier je eigen ontwikkeling, onderzoeken en onderbouwen van de vraag "wil en kan ik leraar worden".

---

³ Gebaseerd op wet Beroepen in het Onderwijs (BIO) <https://onderwijscooperatie.nl/nieuws/voorstel-herijking-bekwaamheidseisen>

2.2 Onderwijseenheid Professioneel Handelen Hoofdfase 1

Leeruitkomsten

1. *De student bereidt voor en voert leeractiviteiten of lessen uit voor leerlingen in het tweedegraads gebied en reflecteert op het leerproces en leeropbrengsten van de leeractiviteiten of lessen, gebruikmakend van enkele werkvormen en een volgens een gestructureerde opbouw van de lesstof.*
2. *De student creëert een veilig, ondersteunend en stimulerend leerklimaat voor zijn leerlingen en levert hiermee een bijdrage aan de sociaal-emotionele en morele ontwikkeling van zijn leerlingen.*
3. *De student handelt en communiceert respectvol vanuit zijn professionele rol naar leerlingen, collega's en medestudenten, vanuit zijn eigen kennis en opvattingen over onderwijs en respecteert hierbij de opvattingen van anderen.*
4. *De student kan op een planmatige manier op basis van een leerwerkplan richting en vorm geven aan de ontwikkeling van zijn onderwijspedagogisch, vakdidactisch en vakinhoudelijk handelen als professional, reflecteert systematisch op het eigen handelen en onderbouwt zijn ontwikkeling vanuit zelfreflectie en feedback van anderen.*

Beoordelingsaspecten:

- Lessen maken, lessen uitvoeren, leerlingen begeleiden, evalueren en beoordelen.
- Communiceren, plannen, organiseren, samenwerken.
- Reflecteren, onderzoeken, samen leren, resultaat-en ontwikkelingsgericht werken.

Prestatie-indicatoren

Ad1. Gebruik maken van (vak)didactische literatuur bij de lesvoorbereiding, aansluiten bij de context van de werkplek, gebruikmaken van enkele werkvormen, heldere opbouw aangeven in de leerstof van leeractiviteiten of lessen, de leerdoelen van leeractiviteiten of lessen controleren, herkennen van verschillende manieren van leren van leerlingen.

Ad2. Uitdagen van leerlingen om een eigen inbreng te tonen, daarbij rekening houdend met verschillen tussen leerlingen door adequaat stopgedrag, respect hebben voor en luistert naar de eigen inbreng van leerlingen, herkennen hoe leerlingen hun basisbehoeften verschillend kenbaar maken en bewaken, stimuleren van leerlingen om zelf tot oplossingen te komen, verwachtingen duidelijk maken en eisen stellen aan leerlingen.

Ad3. Open staan voor de mening en ideeën van anderen, met respect communiceren met leerlingen/ medestudenten/begeleiders/collega's, beschikt over communicatieve vaardigheden die hem/haar in staat stellen anderen respectvol tegemoet te treden.

Ad4. Werken op een planmatige manier op basis van het leerwerkplan en met feedback van begeleiders en peers vorm geven aan de ontwikkeling van de persoonlijke leerdoelen, systematisch reflecteren op eigen gedrag en de feedback van anderen gebruiken, onderzoeken hoe vormgegeven kan worden aan het docentschap, meningen te onderbouwen met feiten/ observaties/ literatuur.

2.3 Onderwijseenheid Professioneel Handelen Hoofdfase 2

Leeruitkomsten

1. *De student bereidt voor en voert samenhangende leeractiviteiten of lessen uit voor leerlingen in het tweedegraads gebied en reflecteert en evalueert het leerproces en leeropbrengsten van de samenhangende leeractiviteiten en lessen, gebruikmakend van afwisselende en activerende werkvormen volgens een gestructureerde opbouw van de lesstof waarbij tegemoet gekomen wordt aan de verschillende leerbehoeften van de leerlingen.*
2. *De student creëert een veilig, ondersteunend en stimulerend leerklimaat voor zijn leerlingen en levert hiermee een bijdrage aan de sociaal-emotionele en morele ontwikkeling van zijn leerlingen. Hij kan zijn pedagogisch handelen afstemmen met zijn collega's en met anderen die voor de ontwikkeling van de leerling verantwoordelijk zijn.*
3. *De student handelt en communiceert respectvol vanuit zijn professionele rol naar ouders en professionals (leerlingbegeleider, decaan, mentoren, zorgcoördinator) en gebruikt deze expertise bij het voorbereiden, uitvoeren en evalueren van zijn eigen onderwijs.*
4. *De student onderzoekt zijn onderwijspedagogisch, vakdidactisch en vakinhoudelijk handelen en kan op basis van een zelfbeoordeling, gebaseerd op zelfreflectie en feedback van anderen, zelfstandig richting en vorm geven aan zijn ontwikkeling als professional.*

Beoordelingsaspecten:

- Lessen maken, lessen uitvoeren, leerlingen begeleiden, evalueren en beoordelen.
- Communiceren, plannen, organiseren, samenwerken.
- Reflecteren, onderzoeken, samen leren, resultaat-en ontwikkelingsgericht werken.

Prestatie-indicatoren

Ad1. Boven de leerstof staan, verantwoord worden van keuzes op vanuit voorgeschreven vak(didactische) literatuur, evalueren van het leerproces en de leerresultaten van leerlingen, eenvoudige (formatieve/summatieve) toetsen ontwerpen/nakijken/bespreken met de klas aan de hand van een correctiemodel, inzetten van vakdidactische oplossingen om het klimaat in de klas te verbeteren, ruimte scheppen voor leren.

Ad2. Welbevinden van leerlingen, individuele leerlingen helpen bij hun leertaken en rekening houden met het vermogen van de leerlingen, stimuleert eigen inbreng van leerlingen, vertrouwen wekken bij de leerlingen, leiding geven aan en omgaan met leerlingen uit verschillende leeftijdsgroepen, rekening houdend met algemene basisbehoeften/specifieke sociaal-emotionele/sociale-culturele achtergrond, cognitieve kenmerken van leerlingen, analyseert, onderzoek naar mogelijkheden om het sociale klimaat in de klas te verbeteren, verwachtingen duidelijk maken en eisen stellen aan leerlingen, groepsprocessen sturen en begeleiden.

Ad3. respectvol communiceren met leerlingen/collega's/begeleiders, balans aanbrengen tussen betrokkenheid/afstand en tussen sturen/ begeleiden/ruimte geven, oog hebben voor de sociaal-emotionele en morele ontwikkeling van zijn leerlingen, begeleiding van de leerling bij het ontwikkelen van beroepsidentiteit; eigen normen en waarden en die van de leerlingen in de groep bespreekbaar; begeleidingsgesprek voeren; onderzoeken van specifieke leer- en gedragsproblemen in het VO en het MBO (h)erkennen en benoemen hoe daarmee om te gaan, zorgstructuur rond leerlingen, aanwezig zijn bij gesprekken over leerlingen met ouders/verzorgers en andere belanghebbenden, respectvol communiceren over leerlingen met alle gesprekspartners.

Ad4. Beschrijven wat de eigen docentrol in het onderwijs is, zelfstandig en planmatig richting en vorm geven aan de ontwikkeling van persoonlijke leerdoelen, systematisch reflecteren op eigen gedrag en hierbij gebruik maken van feedback, ontwikkelen van een visie op onderwijs op basis van reflectie en kan dat verwoorden, meerdere perspectieven bij oordeelsvorming.

2.4 Onderwijseenheid Professioneel Handelen Afstuderen

Leeruitkomsten

1. *De student bereidt voor en voert een onderwijsleertraject uit voor leerlingen in het tweedegraads gebied, reflecteert, evalueert en rapporteert over het leerproces en leeropbrengsten van het onderwijsleertraject, waarin de leerling actief leergedrag laat zien, er rekening wordt gehouden met verschillen in leerbehoeften van leerlingen en actuele en betrouwbare bronnen worden ingezet voor het uitdiepen van een vakmatig thema.*
2. *De student creëert een veilig, ondersteunend en stimulerend leerklimaat voor zijn leerlingen en levert hiermee een bijdrage aan de sociaal-emotionele en morele ontwikkeling van zijn leerlingen. De student verantwoordt en legt uit zijn pedagogische omgang met zijn leerlingen en dat zijn onderwijs in pedagogische zin van deze tijd blijft.*
3. *De student communiceert als een startbekwame leraar op een constructieve manier, die bijdraagt aan een doelgerichte werkrelatie, met erkenning van verschillende opvattingen en overtuigingen en andere culturele achtergronden van collega's, leerlingen, ouders en vertegenwoordigers van instellingen buiten de school.*
4. *De student laat zien te beschikken over een kritische-reflectieve en onderzoekende houding ten aanzien van het eigen onderwijspedagogisch, vakdidactisch en vakinhoudelijk handelen als professional in verschillende leersituaties in de beroepscontext onderbouwd vanuit verschillende (theoretische) bronnen. In een zelfbeoordeling betreft de student de feedback van anderen en analyseert op systematische, navolgbare en resultaatgerichte wijze zijn praktijksituatie.*
5. *De student communiceert schriftelijk in helder en in correct Nederlands op niveau 4F.*

Beoordelingsaspecten:

- Lessen maken, lessen uitvoeren, leerlingen begeleiden, evalueren en beoordelen.
- Communiceren, plannen, organiseren, samenwerken.
- Reflecteren, onderzoeken, samen leren, resultaat-en ontwikkelingsgericht werken.

Prestatie-indicatoren

Ad1.

boven de lesstof om onderwijsleertrajecten te ontwerpen voor verschillende groepen, rekening houd met verschillen tussen de leerlingen, gebruik maken van actuele en betrouwbare bronnen bij het uitdiepen van een vakmatig thema, gebruik maken van afwisseling en activerende werkvormen, tegemoet komen aan verschillende leerbehoeften van de leerlingen, flexibel met de fasering van de les omgaan en improviseren, bijdrage aan de ontwikkeling van betrouwbare en valide beoordelingsinstrumenten (formatief en summatief) waarmee een positief leereffect bij leerlingen bereikt wordt, systematisch en analytisch evalueren van het leerproces en de leerresultaten van en met de leerlingen en hierover rapporteren aan derden, heldere opbouw in de leerstof van een onderwijsleertraject aan en verwerken van actualiteit en praktijk in de lesstof, verantwoordt van vakdidactische opvattingen en met verwijzing naar relevante theorie.

Ad2.

een leer- en leefklimaat waarin leerlingen zich veilig/geaccepteerd/gewaardeerd voelen en waarin ze tot optimale leerprestaties kunnen komen en vertrouwen ontwikkelen in eigen kunnen, contact maken met alle leerlingen; professionele betrokkenheid tonen, effectieve communicatie door bijvoorbeeld te luisteren, samen te vatten en door te vragen.

Ad3.

respectvol communiceren met leerlingen/collega's/begeleiders, constructieve bijdrage aan het overleg tussen school/leerling/bedrijven/instellingen waar de leerling (in het kader van zijn opleiding) mee te maken heeft. Initiatief nemen in samenwerken met collega's, omgaan met weerstanden, als beginnend docent een bijdrage aan de schoolorganisatie, proactief en verantwoordelijk in houding en werkzaamheden als een beginnend docent en teamlid, professionele houding en beheersing van gesprekstechnieken in gesprekken met ouders/collega's/leerlingen/instellingen buiten de school zoals bedrijven (MBO)/schoolbesturen /maatschappelijke instanties/zorgstructuuroverleg /landelijke vakorganisaties/ buitenlandse contacten (internationalisering).

Ad4.

Planmatige persoonlijke leerdoelen formuleren en het eigen leerproces vorm geven, systematisch reflecteren op eigen gedrag, feedback van anderen betrekken in reflectie, vanuit meerdere perspectieven oordeel opstellen op basis van inzichten uit de literatuur en kan in dialoog een oordeel bijstellen.

Ad5.

De student communiceert schriftelijk in helder en in correct Nederlands op niveau 4F (zie bijlage 1).

Hoofdstuk 3 Feedback en toetsing Professioneel Handelen

3.1 Inleiding

De beoordeling van het werkplekleren is gericht op de drie doelen voor het opleiden van leraren: kwalificatie, socialisatie en persoonsvorming. Uitgangspunt in de feedback en summatieve toetsing is de groei van de student als 'normatieve professional'. Goed onderwijs ontstaat als leraren niet alleen de juiste competenties hebben, maar ook als persoon leraar zijn. De kennis, vaardigheden en protocollen krijgen pas betekenis door de gekleurde afwegingen die leraren maken in de praktijk maken. Die afwegingen hebben vaak een morele dimensie. Ze worden gekleurd door de opvattingen van leraren over wat het goede is om te doen in hun dagelijkse handelen in de klas. Professioneel gedrag is daarom nooit alleen voor te schrijven en te standaardiseren. Een leraar zal zich hier bewust van moeten zijn en ook de persoonlijke, moreel geladen dimensie van het leraarsvak moeten kunnen ontwikkelen.

3.2 Toetsvorm

De toetsvorm voor de eenheid van leeruitkomsten voor Professioneel Handelen is een criterium gericht interview (CGI) op basis van een portfolio. In het criteriumgericht interview krijgt de student via een gestructureerd mondeling gesprek de kans om de examinerer ervan te overtuigen dat hij de vooropgestelde leeruitkomsten voldoende bezit door situaties zo helder en concreet te beschrijven. Het CGI wordt afgenomen door een examinerer (instituuropsleider). De werkplekbegeleider en/of schoolopleider nemen actief deel aan het CGI en hebben een adviserende rol in de beoordeling. De student neemt bewijsstukken (die voldoen aan vastgestelde kwaliteitscriteria) op in het portfolio en toont daarmee de eenheid van leeruitkomsten aan. Eén van de bewijsstukken bestaat uit verzamelde feedback vanuit lesobservaties van de instituuropsleider, werkplekbegeleider en/of schoolopleider.

3.3 Beoordelaars

De schoolopleider en werkplekbegeleider hebben een adviserende rol in de totstandkoming van de eindbeoordeling. De instituuropsleider is als examinerer benoemd door de examencommissie en eindverantwoordelijk voor beoordeling.

3.4 Toenemende complexiteit leeruitkomsten

De inhoud van de leeruitkomsten bevatten een toenemende mate van complexiteit uitgewerkt op vier niveaus: propedeuse, hoofdfase 1, hoofdfase 2 en het afstuderen. Per niveau is een eenheid van leeruitkomsten beschreven. Indien een student aan een beoordeling toe is toont hij de leeruitkomsten aan. Dit vindt plaats door aan de inhoud van iedere leeruitkomst, producten/bewijzen te verbinden en zijn bekwaamheid te onderbouwen door middel van reflectie, zelfbeoordeling en theorie.

Voor een voldoende beoordeling van de betreffende fase moet de student alle leeruitkomsten van die fase aantonen.

3.5 Flexibel studeren

Gedurende het studiejaar 1718 is er binnen FLOT gestart met het experiment FLEX Deeltijd. Dit experiment betrof de deeltijdopleidingen Economie en Wiskunde. De deeltijdstudenten van cohort 2017 van deze opleidingen hebben gewerkt volgens de nieuwe beoordelingssystematiek met leeruitkomsten en de mogelijkheid plaats en tijd onafhankelijk te toetsen en blijven hiermee werken. Deze werkwijze wordt vanaf cohort 2018 geïmplementeerd voor alle deeltijdopleidingen van FLOT.

Ondanks dat we voor alle bachelorstudenten van FLOT (voltijd én deeltijd) gaan werken met leeruitkomsten voor Professioneel Handelen geldt de FLEX-systematiek alleen voor de deeltijd-cohorten 2017 (alleen WI en EC) en 2018 (alle bachelor deeltijdopleidingen).

3.6 Ontvankelijkheid portfolio

Voor elke toetsing (propedeuse-, hoofdfase 1 en 2- en afstudeerniveau) geldt dat de student per leeruitkomst aantoont dat hij zich bekwaamd heeft. Hiervoor is per leeruitkomst nodig:

- a) persoonlijke reflectie (hoe heb ik gehandeld) en een zelfbeoordeling (waar sta ik), en
- b) een of meer producten en/of bewijzen van geleverde prestaties per leeruitkomst (zie de uitgewerkte niveaus van toetsing).

Het doel van de ontvankelijkheidstoetsing van het portfolio is om vast te stellen of het portfolio een dusdanige kwaliteit heeft dat de inhoud getoetst kan worden en dat de toetsing valide en betrouwbaar is. De student maakt een portfolio Professioneel Handelen en hanteert hierbij de ontvankelijkheidscriteria zoals geformuleerd op de beoordelingsformulieren Professioneel Handelen. Aan alle criteria dient te worden voldaan in het aangeleverde portfolio. Indien anders bepaalt de examinerator of de toetsing van het portfolio kan leiden tot een valide en betrouwbare beoordeling en dus of het portfolio wel of niet ontvankelijk is. Toelichting door de examinerator is in dat geval noodzakelijk.

3.7 De beoordeling

Nadat het portfolio door de examinerator ontvankelijk is verklaard evalueert de examinerator de inhoud van het portfolio door het waarnemen (lezen en bekijken) van de kritische situaties en de daaraan gekoppelde bewijzen en zelfbeoordeling per leeruitkomst. Tijdens het criteriumgericht interview bepaalt de examinerator definitief of de student de leeruitkomsten voldoende bezit. De student doet dit door situaties zo helder en concreet te beschrijven dat de examinerator het gevoel heeft erbij geweest te zijn. Het resultaat van de beoordeling is feedback en feed forward per leeruitkomst op basis van de inhoudelijke leeruitkomst en het gewenste minimale niveau van complexiteit en zelfstandigheid en een oordeel of de leeruitkomsten wel of niet zijn aangetoond.

3.8 Feedback en feed forward

Feedback is een van de belangrijkste factoren in het leerproces, positief dan wel negatief, afhankelijk van de aard van de feedback en de manier waarop deze gegeven wordt. Effectieve feedback dient drie belangrijke vragen voor de student te beantwoorden (Opleidingsdidactisch concept, 2015):

- Feed up: waar ga ik naar toe? (wat is het doel, het resultaat),
- Feed back: hoe doe ik het tot nu toe? (welke voortgang heb ik gemaakt naar dat resultaat?),
- Feed forward: wat kan ik verder doen? (welke activiteiten moet ik ondernemen om dichterbij het resultaat te komen?).

Toetsing geeft de student inzicht in zijn niveau, in de vraag welke onderdelen of doelen goed of minder goed beheerst worden. Formatieve feedback is onderdeel van de dagelijkse praktijk, waarbij studenten en begeleiders zoeken naar en reageren op gesprekken over leerwerktaak en activiteiten, observaties, demonstraties en intervisie. Hierin is het aanvullen van theoretische inzichten door zowel de werkplekbegeleider, schoolopleider als de instituutopleider essentieel. Feedback bevordert de reflectie op praktijkervaringen en informeert de student over de mate waarin (zijn) doelen zijn behaald. De student onderbouwt in zijn praktijkportfolio zijn groei in zijn *denken* en zijn *doen*. De beoordeling bevat kwalitatieve feedback die voor de student bruikbaar is. Dat betekent dat een enkele toevoeging als "prima" of "onduidelijk" niet voldoet. De beoordeling is zo

opgebouwd dat de student er conclusies uit kan trekken voor het verbeteren van zijn prestaties. De summatieve beoordeling leidt tot een uitspraak over of prestaties voldoende of onvoldoende zijn en heeft daarmee directe gevolgen voor de studievoortgang.

3.9 Excellent presteren

Indien de student in aanmerking wil komen voor het oordeel 'excellent presteren' voor de onderwijseenheid Professioneel Handelen die op dat moment aan de orde is, is een extra zelfbeoordeling opgenomen op basis van onderstaande indicatoren voor excellent presteren. Dit is onderbouwd met feedback van instituut-en/of schoolopleider en werkplekbegeleider.

- complexiteit van de context
  - diepgang van kennis en vaardigheden
  - mate van zelfstandigheid/ verantwoordelijkheid
1. De student heeft weinig sturing en begeleiding nodig maar weet op kritische, juiste momenten wel de begeleiding te raadplegen.
  2. De student zoekt leermomenten op en laat daarbij zijn eigen inbreng zien, zowel in de dagelijkse werkzaamheden in de groep als in de context van de school in wisselende als ook in complexe situaties, denkt zelf over aanpakken en oplossingen na, kan zijn keuzes onderbouwen en toetst deze bij collega's/begeleiders.
  3. De student laat zien door zijn innovatieve en ondernemende houding een bijdrage te leveren aan het verbeteren van de onderwijspraktijk binnen zijn schoolvak en/of in de context van de schoolorganisatie.

De student is dus zelf verantwoordelijk voor het aanvragen van een beoordeling op excellent niveau. De student kan dat doen door een zelfbeoordeling mee te nemen in het stageportfolio aan de hand waarvan de instituutopleider, in overleg met de overige leden van het begeleidingsteam (SO en/of WPB) een woordrapport opstellen op het beoordelingsformulier.

3.6.1 Toelichting niveaus van zelfstandigheid en complexiteit

<p><i>Zelfstandigheid hoog</i></p> <p>De student heeft weinig sturing en begeleiding nodig, maar weet op kritische momenten wel de begeleiding te raadplegen. De student toont een grote eigen inbreng in de te maken keuzes.</p>			
<p><i>Zelfstandigheid gemiddeld</i></p> <p>De student heeft regelmatig sturing en begeleiding nodig. De student weet op kritische momenten de begeleiding te raadplegen, maar ook op momenten waar zelfstandigheid verwacht mag worden. De student toont een eigen inbreng in de te maken keuzes.</p>			
<p><i>Zelfstandigheid laag</i></p> <p>De student vraagt veel sturing en begeleiding in aanvulling op de standaardbegeleiding. De student baseert keuzes vooral op ideeën/meningen van anderen.</p>			
<p><i>Figuur 1: ZelCommodel: Zelfstandigheid en Complexiteit bepalen in samenhang het competentieniveau</i></p>			
	<p><i>Complexiteit laag</i></p> <p>Hierbij valt te denken aan:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Werkt aan korte eenvoudige vanuit opleiding gestuurde opdrachten, overzichtelijk, gestructureerd ▪ Toepassen van standaardprocedures ▪ Monodisciplinair, vooral in eigen kernteam ▪ Gebruikt aangereikte basiskennis en -vaardigheden ▪ Werkt in bekende, vaak dezelfde situatie ▪ Weinig partijen, weinig interactie 	<p><i>Complexiteit: gemiddeld</i></p> <p>Hierbij valt te denken aan:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Werkt aan meerdere opdrachten, deels gestuurd, deels te onderzoeken ▪ Aanpassen van standaardprocedures in wisselende situaties, toont enige mate van innovatie en ondernemerschap. ▪ Beperkt multidisciplinair ▪ Specialistische kennis en vaardigheden ▪ Werkt in onbekende, maar overzichtelijke en wisselende situaties ▪ Meerdere partijen, redelijk veel interactie 	<p><i>Complexiteit: hoog</i></p> <p>Hierbij valt te denken aan:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Diversiteit aan onbekende opdrachten, in wisselende nieuwe situaties ▪ Geen standaardaanpak, nieuwe procedures moeten worden toegepast/bedacht ▪ Multidisciplinair over kernteams heen ▪ Nieuwe kennis en vaardigheden ▪ Werkt in onbekende, niet-transparante situaties, toont innovatiekracht en ondernemerschap ▪ Veel partijen, veel interactie

Vervolg uitleg

<p>Niveau C:</p> <p><i>Complexiteit: laag</i></p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Werkt aan korte enkelvoudige vanuit opleiding gestuurde opdrachten, overzichtelijk, gestructureerd ▪ Toepassen van standaardprocedures ▪ Monodisciplinair, vooral in eigen kernteam ▪ Gebruikt aangereikte basiskennis en -vaardigheden ▪ Werkt in bekende, vaak dezelfde situatie ▪ Weinig partijen, weinig interactie <p><i>Zelfstandigheid: hoog</i></p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Weinig sturing en begeleiding ▪ Grote vrijheid van handelen ▪ Grote verantwoordelijkheid voor eindresultaat ▪ Geeft leiding aan anderen ▪ Strategische rol 	<p>Niveau D:</p> <p><i>Complexiteit: gemiddeld</i></p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Werkt aan meerdere opdrachten, deels gestuurd, deels te onderzoeken ▪ Aanpassen van standaardprocedures in wisselende situaties, toont enige mate van innovatie en ondernemerschap. ▪ Beperkt multidisciplinair ▪ Specialistische kennis en vaardigheden ▪ Werkt in onbekende, maar overzichtelijke en wisselende situaties ▪ Meerdere partijen, redelijk veel interactie <p><i>Zelfstandigheid: hoog</i></p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Weinig sturing en begeleiding ▪ Grote vrijheid van handelen ▪ Grote verantwoordelijkheid voor eindresultaat ▪ Geeft leiding aan anderen ▪ Strategische rol 	<p>Niveau E</p> <p><i>Complexiteit: hoog</i></p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Diversiteit aan onbekende opdrachten, in wisselende nieuwe situaties ▪ Geen standaardaanpak, nieuwe procedures moeten worden toegepast/bedacht ▪ Multidisciplinair over kernteams heen ▪ Nieuwe kennis en vaardigheden ▪ Werkt in onbekende, niet-transparante situaties, toont innovatiekracht en ondernemerschap ▪ Veel partijen, veel interactie <p><i>Zelfstandigheid: hoog</i></p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Weinig sturing en begeleiding ▪ Grote vrijheid van handelen ▪ Grote verantwoordelijkheid voor eindresultaat ▪ Geeft leiding aan anderen ▪ Strategische rol
---	--	--

<p>Niveau B:</p> <p><i>Complexiteit: laag</i></p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Korte enkelvoudige opdracht, bekend, overzichtelijk, gestructureerd, in één situatie ▪ Toepassen van standaardprocedures ▪ Monodisciplinair ▪ Basiskennis en -vaardigheden ▪ Bekende situatie ▪ Weinig partijen, weinig interactie ▪ Weinig afbreukrisico <p><i>Zelfstandigheid: gemiddeld</i></p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Tussentijds begeleiding of begeleiding op afstand of op afroep ▪ Vrijheid van handelen binnen vastgesteld kader ▪ Gedeeltelijk verantwoordelijk voor eindresultaat ▪ Stimuleert of begeleidt anderen ▪ Tactische rol 	<p>Niveau C:</p> <p><i>Complexiteit: gemiddeld</i></p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Meerdere opdrachten, deels bekend, deels te onderzoeken, in één situatie, of enkelvoudige opdracht in wisselende, nieuwe situaties ▪ Aanpassen van standaardprocedures in wisselende situaties. ▪ Beperkt multidisciplinair ▪ Specialistische kennis en vaardigheden ▪ Onbekende, maar overzichtelijke situatie ▪ Meerdere partijen, redelijk veel interactie ▪ Redelijk groot afbreukrisico <p><i>Zelfstandigheid: gemiddeld</i></p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Tussentijds begeleiding of begeleiding op afstand of op afroep ▪ Vrijheid van handelen binnen vastgesteld kader ▪ Gedeeltelijk verantwoordelijk voor eindresultaat ▪ Stimuleert of begeleidt anderen ▪ Tactische rol 	<p>Niveau D:</p> <p><i>Complexiteit: hoog</i></p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Diversiteit aan onbekende (deel)opdrachten, in wisselende nieuwe situaties ▪ Geen standaardaanpak, nieuwe procedures moeten worden toegepast/bedacht ▪ Multidisciplinair ▪ Nieuwe kennis en vaardigheden ▪ Onbekende, niet-transparante situatie ▪ Veel partijen, veel interactie ▪ Groot afbreukrisico <p><i>Zelfstandigheid: gemiddeld</i></p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Tussentijds begeleiding of begeleiding op afstand of op afroep ▪ Vrijheid van handelen binnen vastgesteld kader ▪ Gedeeltelijk verantwoordelijk voor eindresultaat ▪ Stimuleert of begeleidt anderen ▪ Tactische rol
---	---	---

<p>Niveau A:</p> <p><i>Complexiteit: laag</i></p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Korte enkelvoudige opdracht, bekend, overzichtelijk, gestructureerd, in één situatie ▪ Toepassen van standaardprocedures ▪ Monodisciplinair ▪ Basiskennis en -vaardigheden ▪ Bekende situatie ▪ Weinig partijen, weinig interactie ▪ Weinig afbreukrisico <p><i>Zelfstandigheid: laag</i></p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Instructie, begeleiding en/of toezicht ▪ Overlegt over te maken keuzes ▪ Schakelt hulp in bij onverwachte omstandigheden ▪ Verantwoordelijk voor goede uitvoering van eigen werkzaamheden ▪ Assisterende, operationele rol 	<p>Niveau B:</p> <p><i>Complexiteit: gemiddeld</i></p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Meerdere opdrachten, deels bekend, deels te onderzoeken, in één situatie, of enkelvoudige opdracht in wisselende, nieuwe situaties ▪ Aanpassen van standaardprocedures in wisselende situaties ▪ Beperkt multidisciplinair ▪ Specialistische kennis en vaardigheden ▪ Onbekende, maar overzichtelijke situatie ▪ Meerdere partijen, redelijk veel interactie ▪ Redelijk groot afbreukrisico <p><i>Zelfstandigheid: laag</i></p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Instructie, begeleiding en/of toezicht ▪ Overlegt over te maken keuzes ▪ Schakelt hulp in bij onverwachte omstandigheden ▪ Verantwoordelijk voor goede uitvoering van eigen werkzaamheden ▪ Assisterende, operationele rol 	<p>Niveau C:</p> <p><i>Complexiteit: hoog</i></p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Diversiteit aan onbekende (deel)opdrachten, in wisselende nieuwe situaties ▪ Geen standaardaanpak, nieuwe procedures moeten worden toegepast/bedacht ▪ Multidisciplinair ▪ Nieuwe kennis en vaardigheden ▪ Onbekende, niet-transparante situatie ▪ Veel partijen, veel interactie ▪ Groot afbreukrisico <p><i>Zelfstandigheid: laag</i></p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Instructie, begeleiding en/of toezicht ▪ Overlegt over te maken keuzes ▪ Schakelt hulp in bij onverwachte omstandigheden ▪ Verantwoordelijk voor goede uitvoering van eigen werkzaamheden ▪ Assisterende, operationele rol
--	---	--

Hoofdstuk 4 Begeleiding werkpleklers

In de begeleiding van studenten in scholen (opleidingsscholen en reguliere scholen) spelen een aantal begeleiders een rol. In dit hoofdstuk worden de rollen en taken van vier type begeleiders verder uitgewerkt:

- De studieloopbaanbegeleider
- De werkplekbegeleider
- De schoolopleider
- De instituutsopleider

4.1 Studieloopbaanbegeleiding en de studieloopbaanbegeleider

Studieloopbaanbegeleiding is gericht op de persoonlijke ontwikkeling van de student als startbekwame professional en op een succesvolle afronding van de studie. Het gaat over de vragen: 'hoe studeert een student zo effectief en succesvol mogelijk?', 'passen de opleiding en beroep bij de ambities en mogelijkheden van de student?' en 'welke talenten kan de student ontwikkelen in het kader van zijn of haar professionele ontwikkeling?'. De begeleiding van de persoonlijke ontwikkeling door een studieloopbaanbegeleider (SLB) is daarmee te verdelen in drie verschillende elementen (zie figuur 1).

1. Begeleiding bij studievoortgang
2. Begeleiding bij loopbaanontwikkeling
3. Begeleiding bij professionele ontwikkeling

Figuur 1 De drie begeleidingselementen van studieloopbaanbegeleiding.⁴

De SLB begeleidt de student bij de voorbereiding op de toekomstige loopbaan en werkveld. Bij loopbaanbegeleiding gaat de aandacht uit naar de ontwikkeling van de student tot professional die weet wat hij wil en waar hij goed in is. Loopbaanbegeleiding richt zich op de motivatie van studenten voor het docentschap, de beelden van studenten over het docentschap en welk type werkomgeving (bgo/avo) bij de student past waarin het werkpleklers plaatsvindt. Reflectie op de loopbaanontwikkeling gaat over het reflecteren op de eigen wensen, ambities, talenten en motieven van de student. De identiteit (het 'ik') van de student in relatie tot zijn omgeving staat centraal⁵. Gaandeweg vindt de student antwoord op de vraag wat voor professional hij wil zijn.

De SLB begeleidt de student in de ontwikkeling van een professionele identiteit en beroepshouding, waarbij de aandacht uitgaat naar het behalen van de bekwaamheidseisen op vakinhoudelijk-,

⁴ Mittendorff, K. & Kienhuis, M. (2014). Bouwstenen voor SLB: van visie naar praktijk. *Onderwijsinnovatie*, december 2014.

⁵ Biesta, G.J.J. (2012). *Goed onderwijs en de cultuur van het meten*. Den Haag: Boom/Lemma.

vakdidactisch- en pedagogisch gebied. De begeleiding is gericht op de karaktervorming van de professional: 'Wie wil ik zijn binnen mijn beroep?' Het ontwikkelen van 'karakter' door leraren houdt in dat zij, werkend vanuit een wenselijke beroepshouding, oog krijgen voor morele aspecten van onderwijssituaties en daarop vervolgens doelbewust inspelen⁶. Reflectie op professioneel handelen is gerelateerd aan de beroepsbegeleiding. Het reflecteren van de student is hierbij gericht op het eigen handelen als professional (veelal in de praktijk), bijvoorbeeld reflectie op hoe bepaalde handelingen tijdens een les zijn uitgevoerd en komen tot een zelfbeoordeling in wat nog beter kan.

4.2 De werkplekbegeleider

De werkplekbegeleider is leraar in het vakgebied van de student op de werkplek. De kern van de taak van de werkplekbegeleider is het begeleiden van studenten bij het werkplekleren in de dagelijkse praktijk. Het betreft activiteiten die betrekking hebben op de eerstelijns-ondersteuning van de student op de werkplek gericht op vakinhoudelijke, vakdidactische en pedagogisch-didactische componenten. Hij stimuleert de student in het ontwikkelen van zijn persoonlijke professionele beroepsidentiteit. Hij ondersteunt de student bij het voorbereiden van de lessen, observeert lessen, bespreekt deze na en reflecteert met de student op zijn ervaringen. De werkplekbegeleider bespreekt de vorderingen die de student maakt met de instituutsopleider en de (indien aanwezig) schoolopleider. De werkplekbegeleider heeft een adviserende rol in de beoordeling. De werkplekbegeleider kent de school, ook als leerwerkplek voor de student. Hij is op de hoogte van onderwijskundige en organisatorische ontwikkelingen binnen de school.

Begeleiden en beoordelen van studenten

De werkplekbegeleider:

- creëert veiligheid voor studenten, biedt raad, steun en een luisterend oor.
- brengt belangstelling en begrip op voor het groeiproces van studenten en voelt zich daarvoor medeverantwoordelijk en stimuleert de zelfsturing van dit groeiproces.
- biedt een krachtige leeromgeving, inspireert studenten en ziet in wat er nodig is om de student zijn doelen te laten bereiken. Daarbij doet hij recht aan verschillen tussen studenten.
- geeft coachend feedback op gegeven lessen.
- helpt de student in het doorlopen van de reflectiecyclus.
- biedt ruimte en ondersteuning aan de student bij het vinden, formuleren en uitvoeren van leeractiviteiten die de student zichzelf geeft in het kader van zijn stagewerkplan.
- helpt de student bij het zoeken naar hun dominante thema. De kern waarmee zij worstelen, de discrepanties waar ze tegenaan lopen, de waarden die bij hen 'schuren'.
- helpt de student in het leggen van relaties tussen theoretische concepten, authentieke praktijkervaringen en de eigen persoon om praktijkkennis te vertalen naar theoretische noties.
- kan betrokken worden bij een tussenevaluatiegesprek.
- kan betrokken worden bij het eindbeoordelingsgesprek van de student, samen met de instituutsopleider en eventueel de schoolopleider.
- heeft een adviserende rol in de beoordeling van de student.

---

⁶ FLOT (2016). FLOT FOCUS 2016-2021. Tilburg: Fontys Lerarenopleiding Tilburg.

4.3 De schoolopleider

De schoolopleider is verantwoordelijk voor het organiseren van een krachtige leeromgeving voor studenten voor hun pedagogisch-didactisch leerproces. De schoolopleider is het bruggenhoofd tussen de school en de opleiding. Hij is het aanspreekpunt voor het managementteam van de eigen organisatie, het stagebureau van de lerarenopleiding en de instituutsopleider. Hij speelt een rol bij het plaatsen van studenten in de school. De schoolopleider draagt er zorg voor dat de studenten wegwijs worden gemaakt binnen de locatie. De schoolopleider is procesbegeleider en inhoudelijk opleider in de tweede lijn ten aanzien van het beroep. De schoolopleider heeft een adviserende rol in de beoordeling. Hij zorgt voor afstemming met de instituutsopleider op de locatie en samen bespreken ze de ontwikkelingen binnen het werkplekleren in zijn geheel. Elke school, aangesloten bij een AOS of samenwerkingsverband, heeft een schoolopleider. Ook op niet-opleidingsscholen zijn schoolopleiders werkzaam.

Begeleiden en beoordelen van studenten

De schoolopleider:

- biedt een krachtige leeromgeving, inspireert studenten en ziet wat nodig is om de student zijn doelen te laten bereiken. Daarbij doet hij recht aan verschillen tussen studenten.
- voert een lesbezoek uit op aanvraag van de student, schoolopleider of instituutsopleider.
- helpt de student in het doorlopen van de reflectiecyclus.
- geeft ondersteuning aan de student bij het vinden, formuleren en uitvoeren van leeractiviteiten.
- helpt de student bij het zoeken naar hun dominante thema. De kern waarmee zij worstelen, de discrepanties waar ze tegenaan lopen, de waarden die bij hen 'schuren'.
- helpt de student in het leggen van relaties tussen theoretische concepten, authentieke praktijkervaringen en de eigen persoon om praktijkkennis te vertalen naar theoretische noties.
- organiseert intervisiegesprekken met studenten.
- is betrokken bij het tussenevaluatiegesprek.
- voert een eindevaluatiegesprek met de student, samen met de instituutsopleider en indien mogelijk de werkplekbegeleider.
- heeft een adviserende rol in de beoordeling van de student.

4.4 De Instituutsopleider

De instituutsopleider is afkomstig van FLOT en kan verbonden zijn aan een specifieke school. De instituutsopleider is namens FLOT het eerste aanspreekpunt voor de school. De instituutsopleider neemt samen met de (indien aanwezig) schoolopleider de begeleiding voor zijn rekening van alle FLOT-stagiaires binnen de stageschool, ongeacht de vakrichting van de student. Hij is tevens tweedelijns inhoudelijk begeleider vanuit FLOT ten aanzien van het beroep van leraar. De instituutsopleider is eindverantwoordelijk voor de beoordeling van de student. Wanneer een student kiest voor een leerwerkplek waaraan geen instituutsopleider verbonden is, wordt de student op afstand begeleid door een regio-instituutsopleider of er wordt tijdelijk een instituutsopleider benoemd.

Begeleiden en beoordelen van studenten

De instituutsopleider:

- geeft feedback op het leerwerkplan van de student en keurt het goed.
- voert een lesbezoek uit op aanvraag van de werkplekbegeleider, schoolopleider of student
- helpt de student in het doorlopen van de reflectiecyclus.
- helpt de student in het leggen van relaties tussen theoretische concepten, authentieke praktijkervaringen en de eigen persoon om praktijkkennis te vertalen naar theoretische noties.
- helpt de student bij het zoeken naar hun dominante thema. De kern waarmee zij worstelen, de discrepanties waar ze tegenaan lopen, de waarden die bij hen 'schuren'.
- organiseert intervisiegesprekken met studenten.
- is verantwoordelijk voor een goed verloop van de periodieke evaluatiegesprekken met studenten.
- voert een eindexamenbespreking met de student, samen met de werkplekbegeleider en/of schoolopleider.
- is door de examencommissie aangewezen als examinator van beoordeling van het werkplekleren. De werkplekbegeleiders en/of schoolopleiders hebben een adviserende rol in de beoordeling.

Hoofdstuk 5 Procedure voorbereiding en uitvoering portfolio-assessment

5.1 Registreren leerwerkplek

Het Professioneel Handelen start met de registratie van de leerwerkplek (stageplek) door de student in het stage-aanmeldsysteem (SAS+) via de stageportal van FLOT . Na registratie krijgt de student een instituutsopleider aangewezen. Dit wordt geregeld door bureau Stagezaken. De instituutsopleider is een opleider van één van de lerarenopleidingen van FLOT (mogelijk ook van FLOS). Dit kan ook een opleider zijn vanuit een ander vakgebied.

5.2 Voorbereiding Professioneel Handelen

De student start het Professioneel Handelen met een verkenning van de context van de stageschool. Op basis van een persoonlijke sterkte-zwakte-analyse en de concrete kenmerken en mogelijkheden van de stageschool, stelt de student een stagewerkplan op. Daarin komen in ieder geval per leeruitkomst de volgende onderdelen terug:

- Leeruitkomst (Wat is het belang van deze leeruitkomst voor jou als docent? Wat betekent deze leeruitkomst voor jou?)
- Beginsituatie (Waar sta je nu?)
- Gewenste situatie (Waar wil je uitkomen?)
- Leervragen (Welke leervragen heb je?)
- Activiteiten (Hoe ga je hier concreet aan werken?)
- Aantoonbaar resultaat (Welke bewijzen ga je verzamelen?)

5.3 Tussentijdse beoordeling

De student en zijn begeleiders zullen regelmatig met elkaar in gesprek zijn over de ontwikkeling en de vorderingen van de student. Daarnaast maken de student en zijn begeleiders afspraken over een tussentijdse evaluatie. Een wat meer formeel moment ongeveer halverwege de stage waarbij de student en de begeleiders een stand van zaken op maken. De student neemt een verslag hiervan op in het portfolio. Daarvoor kunnen de beoordelingsformulieren worden gebruikt.

5.4 Voorbereiding eindbeoordeling

De student organiseert een beoordelingsgesprek (CGI) door zijn instituutsopleider, werkplekbegeleider en/of schoolopleider uit te nodigen. Voorafgaand aan het beoordelingsgesprek stuurt de student het portfolio naar de instituutsopleider.

5.5 De beoordeling

De beoordeling leidt tot een eindoordeel (wel of niet-behaald) van de leeruitkomsten en daarmee de toekenning van studiepunten voor de eenheid van leeruitkomsten. Bij een onvoldoende beoordeling kan de student de onderwijseenheid Professioneel Handelen herkansen door een nieuwe aanvraag in te dienen voor een beoordeling.

5.6 De registratie, rapportage en archivering

Na het beoordelingsgesprek (CGI) moet de student zijn portfolio uploaden in SAS+. De examinator is verantwoordelijk voor de cijferverwerking.

Bijlage 1 Indicatoren t.b.v. beoordelen van schrijfvaardigheid

Ontleend aan

Expertgroep Doorlopende leerlijnen taal en rekenen (2008). *Over de drempels met taal en rekenen. Hoofdrapport van de Expertgroep Doorlopende Leerlijnen Taal en Rekenen*. Enschede: SLO.

Meijer, D. en Noijons, J. (red.) (2006). *Gemeenschappelijke Europees Referentiekader voor Moderne Vreemde Talen: Leren, Onderwijzen, Beoordelen*. Den Haag: Nederlandse Taalunie.

	2F/B1	3F/B2 ⁷	4F/C1 ⁸
Samenhang	Redelijk helder verhaal maar soms moeilijk te volgen. Weinig woorden of patronen die helpen het verhaal te overzien.	Heldere, samenhangende tekst maar soms enigszins "springerig".	Duidelijk, goed gestructureerd beoog. De schrijver helpt de lezer door een goed gebruik van ordeningspatronen, verbindingswoorden en samenbindende elementen.
Woordgebruik	Beschikt over voldoende woorden maar varieert niet.	Gebruikt de goede woorden en varieert in woordgebruik.	Gebruikt idiomatische uitdrukkingen en past spreektaal alleen bewust en correct toe.
Grammaticaliteit	Maakt zonder veel fouten gebruik van een beperkt repertoire van veelgebruikte 'routines' en patronen. Langere en ingewikkeldere zinnen gaan vaak mis.	Toont een betrekkelijk grote beheersing van de grammatica. Maakt geen fouten die tot onbegrip leiden en kan de meeste van zijn of haar vergissingen corrigeren.	Realiseert consequent een hoge mate van grammaticale correctheid. Fouten zijn zeldzaam, moeilijk aan te wijzen en worden over het algemeen spontaan verbeterd.
Spelling	Spelt de meeste frequente woorden en sterke werkwoorden correct.	Spelt bijna alle woorden correct. Vergissingen komen alleen voor bij details als de tussen-n, trema's en af en toe een fout gespeld werkwoord.	Spelt accuraat.

⁷ 3F/B2 Eindniveau havo/mbo 4, Propedeuse Bachelor FLOT

⁸ 4F/C1 Eindniveau vwo Eindniveau bacheloropleiding lerarenopleiding volgens Generieke Kennisbasis

Beoordeling leeruitkomst taalbeheersing 3F en 4F Professioneel Handelen en feedback

De beoordeling van het portfolio voor Professioneel Handelen is gericht op de indicatoren begrijpelijkheid, een passende stijl en heldere structuur door logische alinea's, gebruik van verbindingswoorden, adequaat woordgebruik en goed lopende zinnen met correct gespelde woorden. In onderstaand feedbackformulier staan de verschillende onderdelen benoemd. Voor bijbehorende voorbeelden, zie volgende bladzijde.

1. GLOBALE BEOORDELING

Het taalgebruik in dit schrijfproduct is helder en correct. Fouten komen niet meer dan incidenteel voor.	ja	nee
--	----	-----

2. FEEDBACK: toelichting bij oordeel 'nee'.

Vink aan op welke gebieden het product *niet* aan de eisen voldoet en licht eventueel toe.

	Vink aan	Eventuele opmerkingen
Begrijpelijkheid Het is soms niet duidelijk wat je bedoelt.		
Stijl Je stijl is niet passend: te informeel of juist te formeel.		
Structuur De structuur van je tekst is niet logisch of helder. De verbanden tussen alinea's en/of zinnen zijn niet duidelijk.		
Woordenschat Je woordgebruik is niet gepast doordat de gewenste vaktermen ontbreken of doordat woorden verkeerd gebruikt worden.		
Spelling Je schrijfproduct bevat méér dan incidentele spelfouten.		
Grammatica Je schrijfproduct bevat méér dan incidentele grammaticale fouten (kromme zinnen, verkeerde werkwoordstijden, etc.)		

Toelichting en voorbeelden

<p>Begrijpelijkheid Het is soms niet duidelijk wat je bedoelt. Dit kan komen door een gebrek aan informatie, door vaag taalgebruik of door een onlogische presentatie van de informatie.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • <i>Ik denk dat het een betere oplossing is om de druk te verlagen en de leerlingen meer en beter voorbereiden voor de tentamens zelf.</i> • <i>Terug naar de basis, ik vind dat die al op de basisschool moet beginnen.</i> • <i>Voor andere vakken specifiek op jargon oefenen.</i> 	
<p>Stijl Je stijl is niet passend: te informeel of juist te formeel.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • <i>Dit neemt veel stress met zich mee.</i> • <i>Uit eigen ervaring ben ik het hier helemaal mee eens.</i> 	
<p>Structuur De structuur van je tekst is niet logisch of helder. De verbanden tussen alinea's en/of zinnen zijn niet duidelijk.</p> <p>Aanvulling op structuur De conclusie bevat nieuwe informatie. Er wordt verwezen naar inhoud die niet eerder is genoemd. De argumenten leiden niet tot de conclusie die wordt gepresenteerd, etc.</p>	 <p><i>Jan gaat binnenkort werken. Hij is klaar met zijn studie. Hij vond het studentenleven mooi. Er breekt een tijd aan van minder lol en meer structuur. De ex-student zal zijn studievrienden minder zien. We zullen hem niet zo vaak in de kroeg aantreffen. Er gaat veel veranderen in zijn leven.</i></p>	 <p><i>Jan gaat binnenkort werken want hij is klaar met zijn studie. Hij vond het studentenleven mooi, maar nu breekt een tijd aan van minder lol en meer structuur. Ook zal de ex-student zijn studievrienden minder zien. We zullen hem vast niet meer zo vaak in de kroeg aantreffen. Kortom, er gaat veel veranderen in zijn leven.</i></p>
<p>Woordenschat Je woordgebruik is niet gepast doordat de gewenste vaktermen ontbreken of doordat woorden verkeerd gebruikt worden.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • <i>Ritalin is een drug met verschillende nare bijwerkingen die op lange termijn het studentenleven negatief kunnen benadrukken.</i> 	
<p>Spelling Je schrijfproduct bevat méér dan incidentele spelfouten.</p>		
<p>Grammatica Je schrijfproduct bevat méér dan incidentele grammaticale fouten (kromme zinnen, verkeerde werkwoordstijden, etc.)</p>	<ul style="list-style-type: none"> • <i>Er wordt gezegd dat een robot kan les geven en kan het ook nuttig zijn voor leerlingen.</i> • <i>Ik denk dat studenten op het hbo moeite heeft met de Nederlandse taal.</i> • <i>De spelling moet op orde zijn wanneer je aan een hogeschool studeert.</i> 	

Bijlage 2 Voorbeeld beoordelingsformulier Professioneel Handelen

Ontvankelijkheidstoetsing portfolio beoordeling Bachelor Professioneel Handelen

Doel: *Het portfolio heeft een dusdanige kwaliteit dat de inhoud getoetst kan worden en dat de toetsing valide en betrouwbaar is.*

Naam student:	Naam examiner:
<u>Kruis aan</u> welke eenheid van leeruitkomsten de beoordeling betreft:	
☐ Eenheid Professioneel Handelen Propedeuse (10 ec)	
☐ Eenheid Professioneel Handelen Hoofd fase 1 (10 ec)	
☐ Eenheid Professioneel Handelen Hoofd fase 2 (10 ec)	
☐ Eenheid Professioneel Handelen Afstudeerfase (25 ec)	

Criterium ⁹	Ja	Nee
Voorblad bevat: naam student, naam opleiding, cohort, naam werkplek/stageschool, naam studieloopbaanbegeleider, naam instituutopleider, naam werkplekbegeleider en/of schoolopleider.		
Inhoudsopgave en paginanummering.		
Schrijftaal en voertaal is Nederlands, tenzij een andere taal is goedgekeurd door de examencommissie.		
Zelfbeoordeling met daarin beschreven kritische momenten (minimaal twee en maximaal vier) gekoppeld aan de leeruitkomsten en bewijzen, verwoord op maximaal drie A4 of maximaal 15 minuten aaneengesloten beeld en geluid waarbij de student in beeld is.		
Feedback op basis van één of meerdere geobserveerde lessen van: min. twee medestudenten, min. twee groepen leerlingen en van min. twee begeleiders (de instituutopleider en de werkplekbegeleider en/of schoolopleider) over het functioneren als leraar.		
Verwijzing naar de literatuur en opzet literatuurlijst volgens APA-richtlijnen.		
Bewijzen zijn authentiek, een representatie van daadwerkelijk door de student uitgevoerde activiteiten.		
Bewijzen komen uit de recente beroepspraktijk.		
Bewijzen zijn gevarieerd, behorende bij de kritische momenten opgedaan in verschillende situaties.		
Verslag van de tussenevaluatie.		
Indien de student in aanmerking wil komen voor het oordeel 'excellent presteren' voor de onderwijseenheid Professioneel Handelen Propedeuse, is een extra zelfbeoordeling opgenomen op basis van onderstaande indicatoren voor excellent presteren. Dit is onderbouwd met feedback van instituut-en/of schoolopleider en werkplekbegeleider.		
<p>Oordeel ontvankelijkheid</p> <p>Alle bovenstaande punten dienen aanwezig te zijn. Indien anders bepaalt de examinerator of de toetsing van het portfolio kan leiden tot een valide en betrouwbare beoordeling en dus of het portfolio wel of niet ontvankelijk is. Toelichting door de examinerator is in dat geval noodzakelijk. Het eindoordeel voor de Professioneel Handelen kan pas worden verwerkt als het portfolio aan alle criteria voldoet en is geüpload in SAS+.</p>	<p>Dit portfolio is wel/niet* ontvankelijk.</p> <p>*) doorhalen wat niet van toepassing is</p> <p>Toelichting of opmerkingen (verplicht in te vullen door examinerator indien een Nee is aangekruist):</p> <p>Datum:</p> <p>Naam en handtekening examinerator:</p>	

⁹ Meer informatie over systematiek toetsing Professioneel handelen is terug te lezen op de FLOT portal.

Beoordelingsformulier Bachelor Professioneel Handelen Propedeuse

Leeruitkomsten Professioneel Handelen Propedeuse		Beoordeling
A. Dagelijkse werk: lessen uitvoeren, leerlingen begeleiden, evalueren en beoordelen, lessen maken.		
1. De student bereidt voor en voert een op zichzelf staande leeractiviteit of onderdeel van een les uit voor leerlingen in het tweedegraads gebied en reflecteert op het leerproces en leeropbrengsten van de leeractiviteit of onderdeel van de les, rekening houdend met de context, de doelen, de werkvormen en materialen.		Leeruitkomst 1: Aangetoond/ Niet aangetoond
Feedback:	Feed forward:	
2. De student creëert een veilig, ondersteunend en stimulerend leerklimaat voor zijn leerlingen.		Leeruitkomst 2: Aangetoond/ Niet aangetoond
Feedback:	Feed forward:	

B. Door het jaar heen en in de context van de schoolorganisatie: communiceren, plannen, organiseren, samen werkend.		
3. De student communiceert effectief door vanuit zijn professionele rol contact te maken met en betrokkenheid te tonen naar leerlingen, collega's en medestudenten.		Leeruitkomst 3: Aangetoond/ Niet aangetoond
Feedback:	Feed forward:	
C. Ontwikkeling als professional: reflectief, onderzoekend, samen lerend, resultaat-en ontwikkelingsgericht.		
4. De student reflecteert op het eigen onderwijspedagogisch, vakdidactisch en vakinhoudelijk handelen als professional, stelt leerdoelen op en werkt zo planmatig aan zijn eigen ontwikkeling. De student onderzoekt op deze manier de vraag "wil en kan ik leraar worden" en onderbouwt de opbrengsten vanuit een ontwikkelingsgerichte houding.		Leeruitkomst 4: Aangetoond/ Niet aangetoond
Feedback:	Feed forward:	

Eindoordeel door examinator	<p>De examinerator kruist één van drie eindoordelen¹⁰ aan:</p> <p>☐ Eén of meer leeruitkomsten zijn <u>niet</u> aangetoond.</p> <p>☐ Alle leeruitkomsten zijn aangetoond.</p> <p>☐ Alle leeruitkomsten zijn aangetoond en op basis van het woordrapport is een oordeel voor excellent presteren toegekend (zie Onderwijs-en Examenreglement, judiciumregeling).</p>
<p>Datum:</p> <p>Handtekening student:</p> <p>Handtekening werkplekbegeleider/schoolopleider:</p> <p>Handtekening instituutsopleider/examinator:</p>	

¹⁰ In Progress is de volgende registratie zichtbaar: niet aangetoond=onvoldoende, aangetoond=voldoende, excellent presteren=goed

<p>Indicatoren voor excellent presteren:</p> <ul style="list-style-type: none"> • complexiteit van de context • diepgang van kennis en vaardigheden • mate van zelfstandigheid/verantwoordelijkheid 	<p>Onderstaande indicatoren zijn een richtlijn voor de toekenning van het oordeel voor excellent presteren voor de onderwijseenheid Professioneel Handelen Propedeuse:</p> <ul style="list-style-type: none"> • <i>De student heeft weinig sturing en begeleiding nodig maar weet op kritische, juiste momenten wel de begeleiding te raadplegen.</i> • <i>De student zoekt leermomenten op en laat daarbij zijn eigen inbreng zien, zowel in de dagelijkse werkzaamheden in de groep als in de context van de school in wisselende als ook in complexe situaties, denkt zelf over aanpakken en oplossingen na, kan zijn keuzes onderbouwen en toetst deze bij collega's/begeleiders.</i> • <i>De student laat zien door zijn innovatieve en ondernemende houding een bijdrage te leveren aan het verbeteren van de onderwijspraktijk binnen zijn schoolvak en/of in de context van de schoolorganisatie.</i> 	<p>Woordrapport oordeel examinerator voor excellent presteren:</p>
---	--	--

Bijlage 3 Zelfbeoordeling

Voor het aantonen van het excellent presteren lever je in het portfolio een aparte zelfbeoordeling met onderbouwing aan.

Daarvoor kun je gebruik maken van de STARRT-methodiek:

Situatie. Noem een situatie waarin je het excellent presteren hebt aangetoond. Het is een situatie die rijk genoeg is om de onderbouwing volledig uit te kunnen werken.

Taakomschrijving. Beschrijf de taak of opdracht die jij daarin had.

Activiteiten. Omschrijf de activiteiten die je in deze taak, opdracht, functie hebt uitgevoerd. Gebruik hierbij de ik-vorm.

Resultaat. Wat is het resultaat van jouw activiteiten

Reflectie. Geef tenslotte aan wat je voor jezelf leerde in deze taak, opdracht, functie. Benut daarbij ook de feedback die je kreeg.

Transfer. Hoe kun je jouw ervaringen in de praktijk vertalen naar de opleiding? Geef hier een beargumenteerde onderbouwing waarmee u aantoont deze vaardigheden of onderdelen ervan tot een bepaald niveau te bezitten in relatie tot de opleiding.

Voeg een onderbouwing toe gebaseerd op verschillende actuele (theoretische) bronnen op de plaatsen waar dit in je zelfbeoordeling het beste past.

Mogelijk heb je meerdere uitgewerkte situaties nodig om aan alle criteria voor het excellent presteren te voldoen.